

Mariusz Róg¹

*Akademickie Towarzystwo Edukacyjno-Naukowe ATENA,
Pultusk, Polska*

Zakres przedmiotowy i prawne formy współpracy policyjnej między Polską a Litwą

(na podstawie umowy między Rządem Rzeczypospolitej
Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy
w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw
oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych,
podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r.)

Wprowadzenie

Współpraca między policjami Polski i Litwy nastąpiła już na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Litwa po odzyskaniu niepodległości² znalazła się w gronie państw demokratycznych nastawionych na współpracę w Europie. Jednym z istotnych obszarów współpracy europejskiej jest zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego, na które składają się dwa podstawowe elementy: bezpieczeństwo publiczne i porządek publiczny, a jest to ten obszar działania, za który odpowiadają wyspecjalizowane służby państwowe wykonujące funkcje policyjne³. Implikuje to współpracę z

¹ <https://orcid.org/0000-0003-3933-8394>

² Formalnie 11 marca 1990 r., po zwycięstwie w wolnych wyborach, Rada Najwyższa Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej uchwaliła Akt Przywrócenia Państwa Litewskiego. Ten akt prawny głosił formalnie niepodległość Litwy i przywrócił jej historyczne symbole państwowe, w tym herb z Pogonią i flagę żółto-zielono-czerwoną, symboliczne atrybuty wolnego państwa.

³ W prawie administracyjnym klasyfikuje się policję w oparciu o różne kryteria, ale najczęściej wyodrębnia się policję w sensie materialnym oraz formalnym. Policją w znaczeniu materialnym określa się organy, które stawiają sobie za cel w szczególności ochronę porządku i bezpieczeństwa publicznego, ochronę życia, zdrowia ludzi oraz działanie w stanach zagrożenia. Nieistotne jest przy tym, jak organy te nazwie ustawodawca. W ujęciu formalnym policją będzie każdy organ nazwany tak przez ustawę. Szerzej na ten temat np.: Leoński

policjami krajów sąsiednich. Początek sformalizowanej współpracy policji obu państw nastąpił na podstawie porozumienie ministra spraw wewnętrznych Republiki Litewskiej i ministra spraw wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 28 września 1992 r. o współpracy⁴. Wynikiem tego aktu było Porozumienie z dn. 13 kwietnia 1993 r. o współpracy między komisariatami policji rejonu Wyłkowyskiego (lit. *Vilkaviškių rajonas*), miasta i rejonu Mariampolskiego (lit. *Marijampolės miestas ir rajonas*) oraz Łódzkiego (lit. *Lazdijų rajonas*), a ówczesną Komendą Wojewódzką Policji w Suwałkach⁵.

Nie rozszerzając zagadnienia rozwoju współpracy policyjnej i pomijając kolejne umowy o współpracy policyjnej⁶, w niniejszym artykule uwaga zostanie skupiona na Umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r.⁷. Umowa ta została ratyfikowana na podstawie ustawy z dnia 26 października 2006 r. o ratyfikacji Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na

Zbigniew, *Policja administracyjna — istota, rodzaje, zadania*, [w:] red. Zbigniew Leoński, *Węzłowe problemy materialnego prawa administracyjnego*. Cz. 2. Poznań 2000, s. 40; Matan Andrzej, *Policja administracyjna jako funkcja administracji publicznej*, [w:] red. Jan Łukasiewicz, *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej*, Cisna 2–4 czerwca 2002 r., Rzeszów 2002, s. 353.

Dobkowski Jarosław, *Pozycja prawnoustrojowa służb, inspekcji i straży*, Warszawa 2007, s. 46

⁴ Porozumienie nie było publikowane.

⁵ Tamże.

⁶ Szerzej na ten temat: Róg Mariusz, *Współpraca bilateralna policji Polski i Litwy (w świetle umów i porozumień)*, „Społeczeństwo i Polityka”, 2019, nr 3 (60), s. 303–316.

⁷ Dz.U. z 2007 r. nr 177, poz. 1244.

terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r.⁸. Zawarcie powyższej umowy było implikowane przystąpieniem obu państw do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. i koniecznością wdrożenia postanowień Układu między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, sporządzonego w Schengen dnia 14 czerwca 1985 r., a także Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen z tego samego dnia między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, sporządzonej w Schengen dnia 19 czerwca 1990 roku.

Należy w tym miejscu zauważyć, że powyższa umowa derogowała umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i innych poważnych przestępstw, sporządzoną w Warszawie dnia 4 kwietnia 2000 r.⁹, która była pierwszą ratyfikowaną umową międzyrządową w tym zakresie, jeszcze przed przystąpieniem do Unii Europejskiej.

Zakres przedmiotowy umowy

Omawiana umowa wskazuje podmioty uprawnione do współpracy. Właściwe organy Stron oraz wyznaczeni przez nie eksperci w celu realizacji postanowień Umowy będą współpracować bezpośrednio. Właściwymi organami Stron są: ze strony Rzeczypospolitej Polskiej: minister właściwy do spraw wewnętrznych, minister właściwy do spraw finansów publicznych, minister właściwy do spraw instytucji finansowych, Szef Agencji Bezpieczeństwa

⁸ Dz.U. z 2007 r., nr 177, poz. 1245 (Konstytucja RP wymaga przy ratyfikacji pewnych kategorii umów międzynarodowych, uprzedniej zgody Sejmu wyrażonej w ustawie na ratyfikację, wynika to z art. 89 ust.1 Konstytucji, Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm.).

⁹ Dz.U. z 2002 r., Nr 22, poz. 213.

Wewnętrznego, Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Generalny Inspektor Informacji Finansowej; ze strony Republiki Litewskiej: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Departament Policji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Służba Ochrony Granicy Państwowej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Służba Dochodzeń Przestępstw Finansowych przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Departament Bezpieczeństwa Państwa, Departament Ceł przy Ministerstwie Finansów, Służba Dochodzeń Specjalnych.

Ponadto określono organy przygraniczne, do których zaliczono po Stronie RP: w odniesieniu do organów Policji – Komendanta Wojewódzkiego Policji w Białymstoku, w odniesieniu do organów Straży Granicznej – Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku, a po Stronie RL: w odniesieniu do organów Policji: Komisariat Okręgowy Policji w Olicie (Alytus), Komisariat Okręgowy Policji w Mariampolu (Mariampolė), a w odniesieniu do organów Służby Ochrony Granicy Państwowej: Oddział Służby Ochrony Granicy Państwowej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w Łódzkiej (Lazdijai).

Z powyższego wynika, że strony umowy w sposób kompleksowy wskazały podmioty współdziałania w zakresie określonym umową. Umowa stanowi, że właściwe organy stron, w zakresie swoich właściwości, mogą wymieniać oficerów łącznikowych¹⁰,

¹⁰ Podstawy prawne funkcjonowania oficerów łącznikowych:

- Ustawa o Policji z dn. 6 kwietnia 1990 r. t. j. Dz.U. z 2024 r., poz. 145;
- Ustawa z dn. 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 85;
- Porozumienie w sprawie zasad funkcjonowania stanowisk oficerów łącznikowych Policji i Straży Granicznej w placówkach zagranicznych RP zawarte w Warszawie w dn. 24 marca 2016 r. między ministrem spraw zagranicznych a ministrem spraw wewnętrznych i administracji;
- Porozumienie z dn. 11 października 2007 r. między Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej i

zawierać porozumienia wykonawcze do umowy i precyzować w nich warunki i tryb współpracy, a także tworzyć punkty kontaktowe o mieszanej obsadzie oraz w razie potrzeby, odbywać konsultacje.

Istotną regulacją umowy jest obowiązek Stron o informowaniu się wzajemnie w drodze dyplomatycznej o wszelkich zmianach właściwości i nazw organów.

Zakres przedmiotowy umowy

Ogólny zakres przedmiotowy umowy jest określony w jej tytule. Jest nim zwalczanie przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałanie na terenach przygranicznych. Szczegółowe rozwinięcie zakresu przedmiotowego nastąpiło w szczegółowych uregulowaniach umowy. Szczegółowy zakres przedmiotowy został sformułowany w formie katalogu otwartego i należą do niego następujące grupy przestępstw:

- przeciwko życiu i zdrowiu,
- związane z terroryzmem,
- nielegalnego wytwarzania i obrotu środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi i ich prekursorami, zwanymi dalej „narkotykami”,
- nielegalnego przekraczania granicy państwowej i przemytu osób oraz innych przestępstw związanych z przekraczaniem granicy państwowej,
- kradzieży oraz nielegalnego wytwarzania, obrotu i posiadania broni, amunicji, materiałów wybuchowych, substancji chemicznych lub biologicznych, materiałów promieniotwórczych oraz innych niebezpiecznych materiałów, w tym techniki wojskowej, technologii, usług i towarów podwójnego zastosowania,

Szefem Służby Celnej w sprawie wspólnego wykorzystywania oficerów łącznikowych Policji i Straży Granicznej przez Policję, Straż Graniczną oraz Służbę Celną. W chwili obecnej (20 maja 2024 r.) nie jest powołany oficer łącznikowy na Litwie, takie stanowisko zostało utworzone w 2004 r. i funkcjonowało do grudnia 2005 r.

- handlu ludźmi, a także bezprawnego pozbawienia wolności człowieka,
- przeciwko mieniu, w tym kradzieży pojazdów i dóbr kultury, a także nielegalnego obrotu nimi,
- fałszowania pieniędzy i innych środków płatniczych, dokumentów finansowych i papierów wartościowych oraz innych dokumentów, a także wprowadzania ich do obiegu i posługiwania się nimi jako autentycznymi,
- gospodarcze (przeciwko ekonomice i zasadom przedsiębiorczości) oraz nielegalne operacje finansowe, w tym legalizowania dochodów pochodzących z przestępstw,
- o charakterze korupcyjnym,
- związanych z funkcjonowaniem systemów lub sieci informatycznych,
- przeciwko środowisku,
- sporządzania i rozpowszechniania przedmiotów o treści pornograficznej, a także zmuszania do prostytucji.

Ponadto strony umowy objęły zakresem przedmiotowym poszukiwania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub uchylających się od odbycia orzeczonej kary, poszukiwania osób zaginionych oraz podejmowania czynności związanych z identyfikacją osób o nieustalonej tożsamości i nieznanymi zwłok, poszukiwania przedmiotów związanych z popełnionymi przestępstwami, ochrony osób uczestniczących w działaniach operacyjnych lub udzielających pomocy właściwym organom lub organom przygranicznym stron umowy.

Prawne formy współpracy

Wszystkie podmioty uprawnione do współpracy zaliczane są do szeroko rozumianych organów administracji publicznej. Teoria prawa administracyjnego stanowi, że organy administracji publicznej mogą działać tylko w ramach prawnych form działania. Przyjmuje się, że prawną formą działania to określony przepisem prawa typ czynności organu administracji bez względu na przynależność normy prawnej określającej ten typ do określonej gałęzi prawa,

sfery działania administracji ani też powiązanie tej czynności z innymi działaniami tego organu¹¹. W odniesieniu do pracy podmiotów o charakterze policyjnym zastosowanie mają specyficzne prawne formy działania¹². Umowa preferuje jako prawną formę działania w zakresie przedmiotowym wymianę informacji. „Informacja i wiedza są obecnie uważane za nowy towar na rynku, podobny do dóbr materialnych czy energii. Równocześnie, ze względu na Internet i inne masowe źródła informacji, obecne społeczeństwo globalne nazywane jest też społeczeństwem informacyjnym (ang. *Information Society*). Tak zastosowane pojęcie „informacji” dotyczy również wiedzy faktycznej lub domniemanej, a także reguł preferencji w różnych dziedzinach ważności i użyteczności. W tym sensie, *informując* kogoś o kimś lub czymś, zawiadamiamy go o faktach lub dzielimy się naszą wiedzą albo preferencjami na dany temat”¹³.

Tak jak nauczał mnie mój nauczyciel pracy operacyjnej policji, a było to ponad 40 lat temu, podstawą działań policji, a przede wszystkim zwalczania przestępczości, jest informacja, i można stwierdzić, że mimo upływu lat czy zmiany systemu politycznego, nic się w tym zakresie nie zmieniło.

Omawiana umowa określa w sposób ogólny zakres wymiany informacji, dotyczy on następujących zagadnień i obszarów:

¹¹ Szerzej o tym: Starościak Jerzy, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1975, s. 226; *System prawa administracyjnego*, t. 5: *Prawne formy działania administracji*, red. Roman Hauser, Zygmund Niewiadomski, Andrzej Wróbel, Warszawa 2013; Boć Jan, *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z konferencji naukowej poświęconej jubileuszowi 80-tej rocznicy urodzin Prof. E. Ochendowskiego*, Toruń 2005; Olejniczak-Szałowska Ewa, *Pojęcie i rodzaje prawnych form działania*, [w:] red. Zofia Duniewska, Barbara Jaworska–Dębska, Ryszarda Michalska-Badziak, Małgorzata Stahl, *Prawo administracyjne: pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2009, s. 438–439.

¹² Szerzej: Róg Mariusz, Sęk Andrzej, *Materialno-prawne aspekty pracy Policji*, Warszawa 2015, s. 11–38.

¹³ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Informacja> [dostęp: 20 maja 2024].

- zorganizowanych grup i związkach przestępczych, ich strukturach, charakterystycznych cechach działalności, a także osobach należących lub podejrzanych o przynależność do takich grup,
- inspiratorach i organizatorach przestępstw,
- czasie, miejscu, sposobie popełnienia przestępstwa i jego cechach szczególnych,
- przedmiocie przestępstwa i podstawie odpowiedzialności oraz o środkach, jakich użyto, żeby zapobiec przestępstwu,
- przygotowywanych przestępstwach.

Ponadto na wniosek właściwych organów drugiej strony umowy, udzielać niezbędnych informacji dotyczących:

- danych osobowych właścicieli, posiadaczy i użytkowników pojazdów, statków wodnych i statków powietrznych, danych identyfikacyjnych i innych dokumentów oraz dokumentów potwierdzających uprawnienia do kierowania nimi,
- stwierdzenia miejsca pobytu i miejsca zamieszkania, statusu pobytu i kontroli legalności pobytu osób,
- danych osobowych użytkowników sieci telekomunikacyjnych,
- danych osobowych obecnych i poprzednich właścicieli, posiadaczy i użytkowników broni,
- osób prawnych, a także innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- mogących nastąpić zdarzeń i planowanych działań, w szczególności na terenach przygranicznych oraz wymieniać:
 - informacje o przedmiotach związanych z popełnieniem przestępstwa, a także wzory tych przedmiotów,
 - informacje o środkach służących do zwalczania przestępczości,
 - na wniosek właściwych organów drugiej ze Stron udzielać innych niezbędnych informacji.

Należy zauważyć, że ostatni wskazany zakres przekazywanych informacji czyni z niego katalog otwarty i każda informacja może być przedmiotem realizacji postanowień umowy, ponieważ użyte sformułowanie „innych niezbędnych informacji” jest nieostre i różne stany i sytuacje mogą być podciągnięte pod ten przepis umowy.

W odniesieniu do szczególnie niebezpiecznych zjawisk przestępczych w umowie doprecyzowano zakres przekazywanych informacji, Odnosi się to do współpracy w dziedzinie zwalczania:

- terroryzmu,
- narkomanii,
- nielegalnej migracji,
- nielegalnego wytwarzania i obrotu bronią, materiałami niebezpiecznymi i towarami podwójnego zastosowania.

Na podstawie analizy postanowień umowy należy wskazać takie formy współpracy jak:

- podejmowanie odpowiednich czynności i realizowanie wspólnie uzgodnionych działań, w tym wspólne operacje antyterrorystyczne, a także kierowanie przedstawicieli do połączonych zespołów,
- współpraca w zakresie sporządzania niezbędnych ekspertyz,
- planowanie i realizacja wspólnych programów z zakresu prewencji kryminalnej (przeciwdziałania przestępczości).

Ponadto przewidziano, w celu realizacji współpracy, oddelegowywanie funkcjonariuszy państw stron umowy do pełnienia zadań, w zakresie swojej właściwości, na terytorium państwa drugiej ze stron, bez uprawnień zwierzchnich.

Istotną formą jest współpraca naukowo-techniczna i szkoleniowa, która obejmuje: wymianę doświadczeń i informacji, w szczególności dotyczących nowych form przestępczego działania oraz metod i środków służących zwalczaniu przestępczości, wyników badań z zakresu kryminalistyki i kryminologii, literatury fachowej i innych publikacji z zakresu umowy, doświadczenia i informacji, w szczególności dotyczących nowych form przestępczego działania oraz metod i środków służących zwalczaniu przestępczości oraz udostępnianie wzajemnie specjalistycznego sprzętu technicznego oraz udzielanie pomocy technicznej i badawczej. Współpraca naukowo-badawcza obejmuje ponadto organizowanie wspólnych ćwiczeń i szkoleń.

Do form współpracy należy także zaliczyć wymianę ekspertów w celu doskonalenia zawodowego z takich dziedzinach, jak:

kryminalistyka, metodyka zwalczania przestępstw oraz doskonalenie znajomości języka urzędowego partnerów współpracy, a także doświadczenia związane z ich przygotowaniem i stosowaniem w praktyce. Ponadto jako formę współpracy wskazano informację prawną polegającą na wymianie tekstów aktów prawnych dotyczących zakresu umowy oraz doświadczenia związane z ich przygotowaniem i stosowaniem w praktyce.

Ostatni obszar współpracy ma charakter techniczny i polega na podjęciu działań zmierzających do:

- zainstalowania kompatybilnych urządzeń i aparatów telekomunikacyjnych,
- ustalenia odrębnych częstotliwości radiowych do wspólnego wykorzystania,
- wymianę sprzętu telekomunikacyjnego,
- zainstalowania międzynarodowych łączy specjalnych.

Szczególne formy współpracy

Umowa przewiduje także szczególne formy współpracy i zalicza do nich:

- połączone zespoły,
- pościg,
- obserwację,
- peracje pod przykryciem,
- przesyłki niejawnie nadzorowane.

Połączone zespoły

Połączone zespoły polegają na tym, że przedstawiciele właściwych organów stron umowy mogą uczestniczyć w działaniach połączonych zespołów lub wykonywać inne wspólne działania.

Pościg jako forma współpracy ma swoją podstawę w postanowieniach artykułu 41 Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen¹⁴. Funkcjonariusze policji i straży granicznej jednej ze stron

¹⁴ Dz.U. UE, Seria L Nr 239 z 22 września 2000 r., p. 19–62

prowadzący na terytorium państwa tej strony pościg za osobą w związku z czynem zabronionym, mogącym stanowić podstawę do ekstradycji lub do wydania europejskiego nakazu aresztowania, mogą go kontynuować na terytorium państwa drugiej ze Stron. Pościg może być kontynuowany również za osobą, która uciekła z miejsca zatrzymania. Pościg jest obwarowany szeregiem warunków, do których należą:

- niezwłoczne powiadomienie, z reguły jeszcze przed przekroczeniem granicy państwowej o miejscu i czasie przekroczenia granicy państwowej przez osobę ściganą i funkcjonariuszy kontynuujących pościg oraz o posiadanym przez nich uzbrojeniu i środkach technicznych;
- organy lub organy przygraniczne strony, na terytorium państwa której pościg jest kontynuowany, po powzięciu informacji o prowadzonym pościgu powinny niezwłocznie podjąć działania zmierzające do przejęcia pościgu;
- pościg może być kontynuowany nie dłużej, niż przez jedną godzinę od przekroczenia wspólnej granicy państwowej i w nie większej odległości od tej granicy, niż sto kilometrów.

Ponadto na funkcjonariuszy prowadzących pościg nałożone są takie obowiązki jak: przestrzeganie postanowień umowy oraz przepisów prawa wewnętrznego państwa strony, na terytorium którego działają oraz stosowanie się do zarządzeń właściwych organów tej strony; posiadanie dokumentów potwierdzających wykonywanie obowiązków służbowych i okazywania ich na każde wezwanie funkcjonariuszy właściwych organów strony, na której terytorium państwa pościg jest kontynuowany; noszenie mundurów i posługiwanie się oznakowanymi pojazdami oraz posiadania służbowych środków łączności. Po zakończeniu pościgu, funkcjonariusze, którzy kontynuowali pościg, składają właściwemu organowi strony, na której terytorium państwa pościg był kontynuowany, sprawozdanie na piśmie z wykonanych czynności.

Umowa w odniesieniu do pościgu przewiduje, że zatrzymania osoby ściganej dokonują funkcjonariusze właściwych organów strony, na terytorium państwa której pościg jest kontynuowany,

chyba że funkcjonariusze ci nie mogą interweniować wystarczająco szybko, wtedy funkcjonariusze kontynuujący pościg mają prawo ująć ściganą osobę, aby niezwłocznie przekazać ją funkcjonariuszom właściwych organów strony, na terytorium państwa której kontynuowano pościg. Występuje też ograniczenie polegające na tym, że funkcjonariusze kontynuujący pościg nie mają wstępu do mieszkań i miejsc ogólnie niedostępnych i wykonywania innych czynności niezgodnych z Konwencją wykonawczą do Układu z Schengen, prowadzących do ograniczenia swobody poruszania się osoby ściganej. Funkcjonariusze po zakończeniu pościgu składają właściwemu organowi strony, na terytorium państwa której pościg był kontynuowany, sprawozdanie na piśmie z wykonanych czynności oraz mają obowiązek stawienia się na każde wezwanie właściwych organów strony, na terytorium państwa której pościg był kontynuowany, w celu wyjaśnienia okoliczności dotyczących zakończonego pościgu.

Takie formy, jak obserwacja, operacje pod przykryciem i przesyłki niejawnie nadzorowane zaliczane są do form pracy operacyjnej. Są to procedury polegające na gromadzeniu, weryfikacji i wykorzystaniu informacji odnoszących się do działalności przestępczej. Koncentrują się wokół określonego podmiotu lub przedmiotu¹⁵.

Obserwacja

W umowie obserwacja jest uwarunkowana szeregiem szczegółowych postanowień. Może być prowadzona wobec osoby w związku z czynem zabronionym, mogącym stanowić podstawę do ekstradycji lub do wydania europejskiego nakazu aresztowania. Funkcjonariusze właściwych organów lub organów

¹⁵ Szerzej: Sprenzel Bolesław, *Praca operacyjna Policji*, Toruń 2018; Taracha Adam, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Lublin 2006.

przygranicznych jednej ze stron prowadzący na terytorium państwa tej strony obserwację mają prawo do jej kontynuowania na terytorium państwa drugiej ze stron po uzyskaniu zgody właściwego organu tej drugiej strony. Zgoda na obserwację może być udzielona na wniosek właściwego organu strony wnioskującej i może zostać uzależniona od spełnienia określonych warunków. Kontynuacja następuje we współdziałaniu z funkcjonariuszami właściwych organów lub organów przygranicznych strony wezwanej. Na żądanie organów obserwację należy przekazać funkcjonariuszom właściwych organów lub organów przygranicznych tej strony. Ponadto umowa określa szczegółowo warunki dopuszczalności obserwacji, do których należą m.in. obowiązek przestrzegania umowy oraz przepisów prawa wewnętrznego państwa strony, na terytorium którego obserwacja jest kontynuowana. Funkcjonariusze zobowiązani są do stosowania się do zarządzeń właściwych organów lub organów przygranicznych, dysponowania dokumentem, z którego wynika udzielenie zgody, posiadania legitymacji służbowych i służbowych środków łączności. Funkcjonariusze kontynuujący obserwację nie są uprawnieni do wstępu do mieszkań i miejsc ogólnie niedostępnych oraz nie są uprawnieni do zatrzymania ani aresztowania osoby obserwowanej.

Prowadzenie obserwacji wymaga spełnienia pewnych kwestii formalnych, takich jak: bezzwłoczne zgłoszenie czasu i miejsca przekroczenia granicy państwowej, bezzwłoczne przesłanie wniosku o zgodę na prowadzenie obserwacji z podaniem powodów usprawiedliwiających kontynuowanie obserwacji bez uprzedniej zgody. Po zakończeniu obserwacji, funkcjonariusze, którzy ją kontynuowali, składają właściwemu organowi strony, na terytorium państwa której obserwacja była kontynuowana, sprawozdanie z wykonanych czynności. Umowa reguluje ponadto kwestię przerwania obserwacji, należy ją przerwać, gdy właściwy organ strony, na terytorium państwa której obserwacja jest kontynuowana, wystąpi z takim żądaniem lub gdy po upływie pięciu godzin od

przekroczenia granicy państwowej odpowiednia zgoda nie zostanie udzielona.

Operacje pod przykryciem

Warunkiem przeprowadzenia operacji pod przykryciem jest wniosek jednej ze stron. Przesłanką jest czyn zabroniony, mogący stanowić podstawę do ekstradycji lub do wydania europejskiego nakazu aresztowania. Operacje takie wykonywane są tylko po uzyskaniu zgody właściwego organu strony, na terytorium której będą podjęte czynności. Zgoda taka może zostać uzależniona od spełnienia określonych warunków. Funkcjonariusze wykonujący operacje mogą posługiwać się fałszywą tożsamością a podawanie prawdziwej tożsamości nie jest wymagane. Operacje pod przykryciem wykonywane są na zasadach ścisłej koordynacji między uczestniczącymi w nich właściwymi organami stron. Czynnościami tymi kieruje funkcjonariusz strony, na terytorium państwa której są wykonywane, i ograniczają się one do pojedynczych, ograniczonych czasowo działań. Na żądanie właściwych organów strony wezwanej funkcjonariusze strony wnioskującej, obowiązani są przerwać wykonywanie tych czynności. Istotną zasadą prowadzenia operacji pod przykryciem jest to, że udzielenie zgody na czynności i określenie warunków, na jakich mają one odbywać się, następuje zgodnie z przepisami prawa wewnętrznego państwa na terytorium którego czynności te mają być wykonywane.

Umowa przewiduje także wyjątki od zasady uzyskiwania zgody. Jeżeli ze względu na szczególną pilność niemożliwe jest wystąpienie o zgodę, dopuszcza się wyjątkowo kontynuowanie na terytorium państwa drugiej ze stron rozpoczętych czynności w takich wypadkach, gdy: istnieje niebezpieczeństwo ujawnienia tożsamości funkcjonariusza, czynności ograniczają się do ochrony zmienionej tożsamości funkcjonariusza. W takiej sytuacji umowa przewiduje niezwłoczne zgłoszenie właściwemu organowi stronnym, nie później niż w ciągu dwudziestu czterech godzin od przekroczenia granicy państwowej oraz bez zbędnej zwłoki doręczenie wniosku

zawierającego uzasadnienie usprawiedliwiające podjęcie czynności bez uprzedniej zgody.

Przesyłki niejawnie nadzorowane

Przesłanką do wystąpienia przez właściwe organy jednej ze stron do właściwych organów drugiej strony z wnioskiem o niejawnie nadzorowanie przesyłek są czyny zabronione mogące stanowić podstawę do ekstradycji lub do wydania europejskiego nakazu aresztowania. Właściwy organ strony wezwanej może odmówić lub ograniczyć zgodę na niejawnie nadzorowanie przesyłek, jeżeli mogłoby to spowodować zagrożenie dla osób w nich uczestniczących, dla ludności lub środowiska.

Umowa przewiduje zabezpieczenie na wypadek przerw w niejawnym nadzorowaniu przesyłek. Właściwe organy strony wezwanej przejmują nadzór nad przesyłkami w chwili przekroczenia granicy państwowej lub w innym uzgodnionym miejscu i zapewniają dalsze ciągłe nadzorowanie przesyłek w taki sposób, aby w każdym czasie istniała możliwość ich przejścia i zatrzymania organizatorów oraz innych osób uczestniczących w popełnianiu tego rodzaju przestępstw.

Ponadto w razie potrzeby właściwe organy stron mogą uzgodnić prowadzenie nadzorowania przez funkcjonariuszy właściwych organów obu stron. W takim wypadku funkcjonariusze właściwych organów strony wnioskującej zobowiązani są do przestrzegania przepisów prawa wewnętrznego państwa strony wezwanej oraz zarządzeń jej funkcjonariuszy.

Zakończenie

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisana w Wilnie dnia 14 marca 2006 r., jest umową zawartą w ramach stosunków między państwami

członkowskimi Unii Europejskiej. Została zawarta w celu wdrożenia postanowień Układu w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, sporządzonego w Schengen dnia 14 czerwca 1985 r. oraz Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen z tegoż dnia, sporządzonej w Schengen dnia 19 czerwca 1990 roku, zwanej „Konwencją wykonawczą do Układu z Schengen”. Ponadto, co należy zauważyć, realizuje ona postanowienia Umowy między RP a RL o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzonej w Warszawie dnia 26 stycznia 1993 r.¹⁶ i zastępuje umowę między Rządem RP a Rządem RL o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i innych poważnych przestępstw, sporządzoną w Warszawie dnia 4 kwietnia 2000 r.

Umowa służy osiągnięciu szlachetnego i pożądanego celu, jakim jest zwalczanie przestępczości, w związku z powyższym zawiera w swojej treści regulacje odnoszące się do prawnych form szeroko rozumianej współpracy policyjnej pomiędzy Polską i Litwą. O szeroko rozumianej współpracy świadczy już zakres podmiotowy umowy, który zawiera wskazanie szeregu podmiotów realizujących funkcje policyjne. Umowa w sposób szczegółowy określa formy współpracy i jej zasady. Jako podstawową formę wskazuje wymianę informacji, ale także realizację wspólnie uzgodnionych działań, w tym operacji antyterrorystycznych, tworzenie połączonych zespołów, współpracę w zakresie sporządzania niezbędnych ekspertyz oraz planowanie i realizację wspólnych programów przeciwdziałania przestępczości.

Ważnym elementem współpracy jest uwzględnienie szczególnych form współpracy, do których zaliczono: połączone zespoły, pościgi, obserwację, operacje pod przykryciem, przesyłki niejawnie nadzorowane. Są to formy współpracy, które mogą dawać najlepsze efekty w zwalczaniu przestępczości.

¹⁶ Dz.U. 1994r. nr 35 poz. 130.

Bibliografia

Opracowania

- Dobkowski Jarosław, *Pozycja prawnoustrojowa służb, inspekcji i straży*, Warszawa 2007.
- Boć Jan, *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z konferencji naukowej poświęconej jubileuszowi 80-tej rocznicy urodzin Prof. E. Ochendowskiego*, Toruń 2005.
- System prawa administracyjnego*, red. Roman Hauser, Zygmund Niewiadomski, Andrzej Wróbel, t. 5, Warszawa 2013.
- Węzłowe problemy materialnego prawa administracyjnego*, Cz. 2, red. Zbigniew Leoński, Poznań 2000.
- Matan Andrzej, *Policja administracyjna jako funkcja administracji publicznej*, [w:] red. Jan Łukasiewicz, *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej*, Cisna 2–4 czerwca 2002 r., Rzeszów 2002.
- Olejniczak-Szałowska Ewa, *Pojęcie i rodzaje prawnych form działania*, [w:] red. Zofia Duniewska, Barbara Jaworska-Dębska, Ryszarda Michalska-Badziak, Małgorzata Stahl, *Prawo administracyjne: pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2009.
- Róg Mariusz, Sęk Andrzej, *Materialno-prawne aspekty pracy Policji*, Warszawa 2015.
- Róg Mariusz, *Współpraca bilateralna policji Polski i Litwy (w świetle umów i porozumień)*, [w:] „Społeczeństwo i Polityka” 2019, nr 3 (60), s. 303–316.
- Sprengel Bolesław, *Praca operacyjna Policji*, Toruń 2018.
- Starościak Jerzy, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1975.
- Taracha Adam, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze aspekty kryminalistyczne i prawnowodowe*, Lublin 2006.

Materiały źródłowe

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm.
- Ustawa o Policji z 6 kwietnia 1990 r. t. j. Dz.U. z 2024 r., poz. 145.
- Ustawa z dn. 26 października 2006 r. o ratyfikacji Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r., Dz.U. z 2007 r., nr 177, poz. 1245.
- Ustawa z dn. 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 85.
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych,

pracowniczych i karnych, sporządzonej w Warszawie dn. 26 stycznia 1993 roku, Dz.U. 1994, nr 35, poz. 130.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i innych poważnych przestępstw, sporządzoną w Warszawie dn. 4 kwietnia 2000 r. Dz.U. z 2002 r., Nr 22, poz. 213.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r., Dz.U. z 2007 r. nr 177, poz. 1244.

Konwencja wykonawcza do Układu z Schengen, Dz.U. UE, Seria L Nr 239 z 22 września 2000r., p. 19–62.

Porozumienie Ministra Spraw Wewnętrznych Litwy i Ministra Spraw Wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 września 1992 r. o współpracy, (niepublikowane).

Porozumienie w sprawie zasad funkcjonowania stanowisk oficerów łącznikowych Policji i Straży Granicznej w placówkach zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej zawarte w Warszawie w dn. 24 marca 2016 r. między Ministrem Spraw Zagranicznych a Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Porozumienie z dnia 11 października 2007 r. między Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej i Szefem Służby Celnej w sprawie wspólnego wykorzystywania oficerów łącznikowych Policji i Straży Granicznej przez Policję, Straż Graniczną oraz Służbę Celną

Netografia

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Informacja> [dostęp:20 maja 2024].

The scope and legal forms of police cooperation between Poland and Lithuania

(based on the agreement between the Government of the Republic of Poland and the Government of the Republic of Lithuania on cooperation in combating organized crime and other crimes and cooperation in border areas, signed in Vilnius on 14 March 2006)

Abstract

The study consists of several parts. The introduction presents the conditions for the conclusion of the agreement between the Government of the Republic of Poland and the Government of the Republic of Lithuania on cooperation in combating organized crime and other crimes and cooperation in border areas, signed

in Vilnius on March 14, 2006. In addition, formal cooperation in this field began, and the first regulation of the problem of combating crime through an agreement between the governments of Poland and Lithuania was signaled.

Next, the system of authorities competent for combating crime on the Polish and Lithuanian sides was presented. In the next part, the detailed object scope of the agreement was signaled, which includes an indication of the categories of crimes being combated. Then, the legal forms of cooperation specified by the agreement were discussed, paying attention to the so-called special forms of cooperation i.e., combined teams, pursuit, observation, undercover operations, secretly supervised consignments.

Keywords: administration, forms of action, police, crime, international agreement, information, cooperation

Policijos bendradarbiavimo tarp Lenkijos ir Lietuvos dalykinė apimtis ir teisinės formos

(remiantis Lenkijos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės sutartimi dėl bendradarbiavimo kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir kitais nusikaltimais bei bendradarbiavimo pasienio teritorijose, pasirašyta Vilniuje 2006 m. kovo 14 d.)

Santrauka

Straipsnį sudaro kelios dalys. Įvade aptariamos aplinkybės, lėmusios Lenkijos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės sutarties dėl bendradarbiavimo kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir kitais nusikaltimais bei bendradarbiavimo pasienio teritorijose, pasirašytos Vilniuje 2006 m. kovo 14 d., sudarymą. Taip pat paminėta formalios bendradarbiavimo pradžia šioje srityje ir pirmasis nusikalstamumo problemos reglamentavimas pagal susitarimą tarp Lenkijos ir Lietuvos vyriausybių.

Toliau pateikiama kompetentingų institucijų, atsakingų už kovą su nusikalstamumu, sistema Lenkijos ir Lietuvos pusėse. Kitoje dalyje detalai nagrinėjama sutarties dalykinė apimtis, kurioje nurodytos nusikaltimų kategorijos, kurių atžvilgiu vykdoma kova. Aptariamos teisinės bendradarbiavimo formos, nustatytos sutartyje, atkreipiant dėmesį į vadinamąsias ypatingas bendradarbiavimo formas, t. y. jungtines grupes, persekiojimą, stebėjimą, operacijas po priedanga, slaptai prižiūrimas siuntas.

*Słowa klucze: administracja, veiklos formos, policija, nusikalstamumas, tarp-
tautinė sutartis, informacija, bendradarbiavimas*

Zakres przedmiotowy i prawne formy współpracy policyjnej między Polską a Litwą

(na podstawie umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r.)

Streszczenie

Artykuł składa się z kilku części. We wprowadzeniu przedstawiono uwarunkowania zawarcia umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14 marca 2006 r. Ponadto zasygnalizowano początki formalnej współpracy w tym zakresie i pierwszą regulację problemu zwalczania przestępczości w drodze umowy między rządami Polski i Litwy.

Następnie zaprezentowano system organów właściwych w sprawach zwalczania przestępczości po stronie polskiej i litewskiej. W kolejnej części zasygnalizowano szczegółowy zakres przedmiotowy umowy, który zawiera wskazanie kategorii przestępstw będących przedmiotem zwalczania. Omówiono też prawne formy współpracy określone umową, zwracając uwagę na tzw. szczególne formy współpracy, tzn. połączone zespoły, pościg, obserwację, operacje pod przykryciem, przesyłki niejawnie nadzorowane.

Słowa klucze: administracja, formy działania, policja, przestępczość, umowa międzynarodowa, informacja, współpraca.